

”Omsorg er svær at måle men let at mærke”

Sådan skriver Emma Holten (cand.mag. i moderne kultur og kulturformidling og debattør) i sin bog ”Underskud”. Citatet er også en væsentlig pointe fra årets træf for de sygeplejeetiske råd i Norden, hvor dansk Sygeplejeetisk Råd deltog.

Årets træf blev afholdt i Norge den 16. -17. september 2024. Temaet var: ”Når katastrofen rammer...”, og det gjorde et uudsletteligt indtryk. På træffet blev vi præsenteret for, hvordan katastrofer kan udspille sig på flere niveauer. Der er de store katastrofer i samfundet, som i Norge fx angrebet i Oslo og på Utøya. Samtidig er der også katastrofer i det enkelte menneskes liv som fx alvorlig sygdom. Sygeplejersker spiller en central rolle, når katastrofer indtræffer i samfundet og i den enkeltes liv. At katastrofer på den måde kan ramme sygeplejersker, er også et niveau, der blev italesat og diskuteret på træffet.

Når katastrofen rammer...

Når katastrofen rammer, går det både ud over patient, pårørende, de efterladte, øjenvidner og de professionelle, der skal hjælpe. Hvordan kan den enkelte leve videre med katastrofen? Her fylder håbet for fremtiden og trøsten i situationen. Efterladte fra Utøya udtrykte: *”Han har taget vores datter, men han skal ikke ødelægge vores familie”*.

Det kan være fyldt med paradokser at være overlevende efter en katastrofe. De overlevende vil på den ene side gerne spørges ind til katastrofen, men samtidig er det en gensorg/re-traumatisering. Det kan være vanskeligt for den professionelle, hvornår skal man spørge, og hvornår skal man ikke.

Uvisheden fylder for mange af dem, der har været involveret i en katastrofe. Nogle af dem, der ikke kunne hjælpe af den ene eller anden årsag, har følt sig som ofre og oplevet en følelse af utilstrækkelighed. Pål Kristensen (psykologspecialist og professor ved Center for Krisepsykologi, Universitetet i Bergen har forsket i de efterladedes liv efter Utøya) mener, at der er tre ting, der kendetegner det at være en del af en katastrofe: kompetencesorg, tabsudløst psykisk lidelse og fysisk lidelse. Nogle havner i selvmordstanker, fordi det er så lidelsesfuldt.

Sygeplejersker spiller en central rolle...

Det blev tydeligt under træffet, hvor central en rolle sygeplejersker spiller. Især pointen omkring, at alle har brug for livreddende behandling, men uden relationen er det et fattigt tilbud. Dette gjorde indtryk og blev bl.a. udtalt som: ”Hvad er 20 ambulancer værd, hvis der kun skeles til cirkulationen?”. Den medmenneskelige relation er på den måde afgørende og en del af den livreddende behandling.

En anden pointe ift. sygeplejerskers rolle er, at der også her kan opstå nogle paradokser. En overlevende fra Utøya fortalte meget hjerteskræende omkring sin oplevelse, og at det først var da en sygeplejerske lagde sig op i sengen til hende, at hun så at sige kom til bevidsthed. Her var det helt rigtigt at overskride hvad, der normalt anses for hygiejniske eller private grænser, men med bevidstheden om, at det ikke er det rigtige i alle situationer.

Hvem tager sig af sygeplejersken?

Det er vanskeligt at afgøre, hvad det kræver at pleje og passe patienter, der har været udsat for en katastrofe. Selvom sygeplejerskers opgave er at udvise menneskelighed, handle akut og drage omsorg, kan det være vanskeligt at finde ud af, hvad der er det rette i sådanne situationer. Det kræver fagligt skøn, intuition og rum at afgøre, hvad der er den rigtige sygepleje i hver enkel

situation. Her er citatet og ønsket til fagprofessionelle fra Audun Mo (sygeplejerske, forfatter og oplægsholder) rammende: "At bruge sig selv i mødet med patienten – og det er nok."

Et andet perspektiv er, hvor meget sygeplejersken skal udsætte sig selv for, når katastrofen rammer - hvor går grænsen i forhold til, hvor meget sygeplejersken skal give af sig selv og på den anden side udsætte sig og sin familie for fare? Det handler om prioriteringer, hvordan sygeplejersken formår kontinuerligt at tænke skarpt, hvilket kan minde om at være i en krigszone. I forlængelse af dette satte Heidi Skutlaberg Wiig (kræftsygeplejerske, vejleder og specialrådgiver inden for klinisk kommunikation på Ahus) fokus på, hvordan der passes på sygeplejersker, der er blevet ramt? Hun kom med nogle meget kvalificeret bud på dette, herunder hvordan udbrændthed og omsorgstræthed kan forebygges.